

La recerca d'acció al nord de l'estat de Nova York: el desenvolupament comunitari a partir del treball en equip

Davydd J. Greenwood
Cornell University, EUA

Nota del coordinador: en aquest article s'intenta mostrar com l'antropòleg en aplicació, fins i tot el més experimentat, necessita saber treballar en equips multidisciplinaris, caracteritzats també per interessos múltiples, per tal de fer que els mètodes i coneixements en antropologia siguin eficaços en tot projecte. També se subratlla el fet que un projecte de desenvolupament comunitari aparentment simple, si es porta a terme d'aquesta manera, permet contribuir a un canvi social positiu i també a un desenvolupament tant metodològic com teòric, en les ciències socials.

Editor's note: In this essay, it attempts to point out how even the most skilled applied anthropologist needs to have the capacity to work on multi-stakeholder and multi-disciplinary teams in order to make anthropological methods and knowledge an effective element in any project. It also stress the point that an apparently simple community development project, when carried out in this way, is both able to contribute to positive social change and to contribute to both methodological and theoretical development in the social sciences.

El camp de la recerca social aplicada no es limita de cap manera a l'antropologia. Totes les disciplines de les ciències socials, en els seus orígens, prometien millorar la societat a través de l'acció directa i comptaven amb el suport de reformadors socials i també de figures acadèmiques (Ross, 1991; Lengermann i Niebrugge-Brantley, 1998). Ara bé, malgrat el desenvolupament de l'antropologia aplicada, l'antropologia en el seu conjunt continua aportant poc en aquest sentit al costat d'altres disciplines com ara l'educació, el treball social, l'avaluació dels programes socials i la planificació... tot i que entre les ciències socials convencionals (sociologia, psicologia, ciències polítiques i economia), l'antropologia conserva, potser, el compromís més ferm envers l'aplicació.

En general, bona part de la pràctica antropològica en aquest àmbit no es basa en l'individu sinó que parteix de situacions d'equip multidisciplinàries en què els mètodes etnogràfics i la comprensió de processos comunitaris complexos són avaluats també per altres professionals. A continuació, descriuré un projecte de desenvolupament comunitari multidisciplinari en el qual he col·laborat, amb un grup de sociòlegs, economistes, planificadors i professionals de serveis socials, i intentaré destacar les aportacions subtils, però alhora útils, que fa l'antropologia en aquests treballs d'equip.

A finals de 1999, un grup d'investigadors socials format per sociòlegs, economistes, planificadors, especialistes en programes d'avaluació i experts en programes de desenvolupament per als joves, va ser becat per la Fundació Ford per avaluar l'impacte d'un important programa d'ajuts provinent de l'agència federal nord-americana per a l'Habitatge i el Desenvolupament Urbà. Aquest programa d'ajuts s'havia creat per millorar les condicions en moltes comunitats del nord de Nova York, situades vora les aigües del canal Erie i altres canals navegables i camins d'aigua, és a dir, comunitats que viuen al llarg d'uns 750 quilòmetres de canals, rius i llacs. Aquest programa pretenia mobilitzar fons federals per a una àrea empobrida on la davallada industrial i la pèrdua de bases militars i institu-

En comparació amb altres ciències socials (educació, treball social...), l'antropologia en el seu conjunt continua aportant poc a la millora de les condicions socials i culturals de la societat, encara que tingui el compromís més ferm envers l'aplicació. Fotografia: barri residencial proper a Nova York.

cions de serveis socials havien provocat la desfeta de l'economia local.

Aquestes comunitats s'han convertit en exemples clàssics de la marginació i la desindustrialització que han caracteritzat el nord-est dels Estats Units aquests últims 20 anys. El programa d'ajuts, que convocava un concurs de propostes, va concedir diners a les comunitats locals, i ja imaginàvem, això sí, que les comunitats més actives i ben organitzades traurien molt més profit de l'esmentat programa que no pas les comunitats més pobres de totes, que, en principi, eren l'objecte aparent del projecte.

Mentre que aquests projectes d'avaluació de programes no són pas inusuals en l'àmbit de la sociologia i la planificació del desenvolupament, aquest programa en particular tenia una característica poc habitual. El responsable de la Fundació Ford que havia concedit l'ajut a l'equip de la Universitat de Cornell va insistir que el projecte havia de tenir una dimensió etnogràfica clara i que havia d'incorporar mètodes de recerca d'acció; cosa que va provocar una certa agitació en l'equip encarregat de redactar la sol·licitud i molt aviat vaig rebre una trucada, juntament amb en Frank Barry, especialista en programes de desenvolupament per a joves i amb experiència en el camp de la recerca d'acció. En Frank i jo ja treballàvem junts en un petit projecte de recerca d'acció i ens van demanar que ens incorporéssim a l'equip.

El projecte tenia un clar enfocament cap a l'anàlisi macrosociològica i política del programa federal i dels seus èxits i insuficiències. Tot i així, una vegada convidats com a participants de rigor, en Frank i jo vam utilitzar la nostra influència per insistir en el fet que poca cosa s'aprendria sobre el programa d'ajuts si no treballàvem també, de manera molt detallada i comprensiva, des d'un punt de vista etnogràfic

local. A més, no ens acontentàvem a "estudiar" el problema aïlladament, sinó que vam decidir que utilitzaríem aquest finançament per posar a prova la nostra concepció del desenvolupament comunitari tot creant un projecte de recerca d'acció a cada comunitat. Dit d'una altra manera, volíem contrastar les estratègies estàndards utilitzades per estudiar aquests problemes amb un parell de projectes de recerca d'acció. Vam persuadir els nostres col·legues, tot assegurant-los que podríem satisfer els requisits de l'ajut i que, així mateix, aprendríem alguna cosa de valor, tot comparant el que s'aprèn a partir dels macroestudis sobre la política federal i les iniciatives de desenvolupament promogudes des de dalt —per l'Estat— amb el que també aprendríem a partir de l'esforç, des de baix, de seguir un model de recerca d'acció informat per l'etnografia. A continuació, documentem la nostra experiència fins ara.

La recerca d'acció

El nostre component en aquest projecte va centrar-se en la utilització de la recerca d'acció. Ara bé, no es tracta d'una forma d'investigació "an-

tropològica". L'antropologia aplicada, en la majoria dels casos, es distingeix de la recerca d'acció en certs aspectes clau. La recerca d'acció consisteix en recerca social en la qual col·laboren investigadors socials professionals amb interessos locals en què els participants (*stakeholders*) locals es converteixen en coinvestigadors. Formulen junts les preguntes per orientar la recerca, aprenen i despleguen les tècniques de recerca social, analitzen els resultats i realitzen els plans d'acció que en deriven (Greenwood i Levin, 1998). Un projecte de recerca d'acció amb èxit aconsegueix els resultats desitjats pels participants locals i també incrementa la capacitat local per a un desenvolupament continu i autònom. A més, contribueix de manera general a la comprensió sociocientífica del fenomen estudiat. La recerca d'acció té necessàriament unes dimensions etnogràfiques, com ara l'èmfasi sobre la importància i l'estructura del coneixement local, l'anàlisi de grups i formacions socials locals, la importància de la perspectiva sobre el món, etc. Però no es limita pas a l'observació externa per part del participant, cosa que hauran d'aprendre els antropòlegs si volen que se'ls prengui seriosament en el món de l'acció.

Els casos

Vam portar a terme una aproximació que parteix de la recerca d'acció (RA) en dues comunitats bastant diferents i, sorprenentment, es van obtenir resultats similars. L'enfocament d'aquesta anàlisi està en el que tenen en comú aquests casos aparentment dissemblants i en el fet que, de manera particular, la recerca d'acció informada per l'antropologia sembla contribuir a aquests processos. El poble de Lyons a Nova York (d'uns 7.000 habitants) és un municipi que pateix tots els problemes típics de la desindustrialització i el creixement descontrolat. Es tracta de la seu de la comarca i està ben situat pel que fa a l'autopista estatal, el canal Erie i la via fèrria (tot i que el tren ja no s'hi atura). Tot i així, Lyons està clarament en perill a causa de la desindustrialització, la desfeta agrícola i una sè-

rie de problemes sorgits de les relacions interracials i les interaccions dels joves amb la comunitat. El segon cas estudiat, en canvi, amb prou feines si constitueix una comunitat. Situada al llarg d'una estreta franja entre els llacs Seneca i Cayuga, aquesta àrea està formada per un grup molt dispers de quatre pobles (Ovid, Lodi, Interlaken i Romulus, amb una població total de potser 2.500 habitants). La regió ja patia una davallada agrícola de llarga duració i perillava d'extingir-se del tot a causa del tancament de les instal·lacions de l'exèrcit a Seneca (unes dependències militars enormes que impulsaven l'economia local) i el tancament també d'un important psiquiàtric estatal a Willard. La pèrdua de llocs de treball va ser immediata i dràstica. Posteriorment es van crear alguns llocs de treball gràcies a dues presons d'alta seguretat: la construcció d'una d'elles va ser un estímul per a l'economia, però es calcula que l'impacte tributari i laboral a llarg termini serà poc important. La majoria de la població adulta ha de viatjar una hora i mitja o més al dia per anar a la feina, deixant la gent gran i els joves sols en aquestes comunitats durant bona part del dia.

Tot i les diferències, ambdues comunitats comptaven amb associacions de ciutadans. La de Lyons, *Coalition for the Quality of Life in Lyons*, va sorgir com a resultat de la mobilització espontània dels ciutadans. L'altra, al sud de la comarca de Seneca, *Community Vision Forum*, va ser resultat de l'esforç dels membres de la Divisió d'Extensió de la Universitat de Cornell (amb en Frank Barry) per ajudar a catalitzar l'acció comunitària com a resposta a alguns problemes persistents com ara el maltractament de dones i nens i l'alcoholisme, problemes que es detectaven habitualment a través de l'escola pública i el sistema d'assistència social.

Malgrat les diferències estructurals entre aquestes comunitats, ambdues patien nombrosos problemes en comú i havien intentat mobilitzar-se per resoldre'ls. Però després d'unes primeres reunions fructuoses i la sensació de força que se'n desprenia, ambdues comunitats van veure com s'anaven perdent la força i la participació d'aquests grups locals voluntaristes, que

entraven en un estat de crisi. Ens va sorprendre el fet que ambdues comunitats van respondre de manera semblant a la nostra proposta de suport a través de la recerca d'acció, i van portar a terme processos organitzatius també semblants, amb l'esforç per crear una coalició de ciutadans locals, un curset voluntari sobre la recerca d'acció, una trobada d'exploració¹ i subseqüents visites de seguiment per part de la Universitat de Cornell.

Vam fer interaccions en ambdues comunitats amb aquestes coalicions a través d'una sèrie de reunions celebrades aproximadament cada mes. També vam fer acurades rutes a peu i amb cotxe per les comunitats per anar descobrint la configuració dels llocs i les anècdotes sobre diversos fets que s'hi havien esdevingut. Durant aquest procés, vam buscar diferents maneres de definir els problemes que més els preocupaven i al voltant dels quals es desplegava una força important, de manera que es tractava d'un procés alhora etnogràfic i orientat cap a l'acció.

En tots dos casos les comunitats tenien la sensació que passaven per uns moments molt difícils i que la seva coalició no semblava tenir prou força i capacitat organitzativa per aplegar prou gent a la taula per fer la feina que calia. Després d'una sèrie de reunions com aquestes, els vam proposar celebrar una trobada d'exploració i complementar aquesta experiència més àmplia amb un curset sobre la recerca d'acció per a voluntaris per preparar-los millor per al procés d'exploració.

Trobades d'exploració (Search conferences)

En els últims anys s'han creat diversos processos estructurats per ajudar les comunitats a passar per un procés de desenvolupament comunitari. En són exemples el procés del *Rocky Mountain Institute* de Kinsley, la trobada d'exploració (*search conference*), *Future Search*, *Communities that Care*, *Asset Mapping*, *Asset Building*, etc. La majoria d'aquests processos compten amb algun aspecte de la recerca d'acció, a saber, la compilació

de dades i la introspecció comunitària orientades cap a la planificació i acció estratègiques per part de la comunitat.

En general, les trobades d'exploració es fan a través d'una llarga sèrie de reunions planificadores mensuals, una trobada d'exploració de dos dies i nombroses reunions de seguiment. La finalitat d'una trobada d'exploració consisteix a comprimir molts mesos de reunions planificadores en un període de dos dies amb seguiments periòdics. Una gran part del temps es destina a preparar l'exploració i a aconseguir que l'organització local entengui el principi (*ethos*) de l'activitat participativa i les regles del diàleg democràtic, en què es fa un esforç de bona fe per escoltar tantes veus diferents com sigui possible, en comptes d'escoltar només els líders habituals de la comunitat.

A tall d'exemple, una exploració demana la presència de totes les categories de partícips rellevants d'una comunitat, i les agrupacions locals solen dedicar molt temps a reflexionar-hi. Els voluntaris de la comunitat estan acostumats a pensar a favor dels altres, però no sempre es troben còmodes tractant cara a cara les persones que volen ajudar. Portar els altres a la taula i avançar la idea segons la qual la resolució dels problemes de la comunitat requereix els coneixements i l'esforç de tota persona —no obstant el seu estatus social—, això són lliçons que s'aprenen en el mateix procés de planificació. Als membres de la comunitat, se'ls encoratja a pensar independentment de les xarxes habituals i a identificar la seva comunitat "en conjunt" com a agrupació col·laboradora. En aquest procés, elaboren un mapa etnogràfic complex. A Lyons, per exemple, en un punt d'aquest procés s'havien identificat més de cent categories de partícips a la comunitat i van haver de fer-ne una se-

1. La trobada d'exploració és una tècnica que van inventar Fred i Merrelyn Emery a Austràlia (Emery, 1999) per permetre als grups nombrosos i d'àmplia diversitat de formar-se al voltant d'un procés de desenvolupament d'una història col·lectiva, una anàlisi dels seus problemes, una perspectiva del futur i un conjunt de plans d'acció concrets i equips per fer-se'n càrrec. (Vegeu Greenwood i Levin, 1998, pàgs. 155-171.)

lecció per tal de seguir endavant amb la trobada d'exploració.

També en tots dos casos vam oferir als grups planificadors un curset de sis sessions sobre la recerca d'acció. Jo em vaig encarregar de tres de les sessions i les altres tres, de caire més distès i obertes al debat, les van dirigir els investigadors de postgrau del projecte. Tot i el compromís de temps i l'agenda molt plena d'aquests líders de la comunitat, en ambdós casos van assistir a aquests cursos un grup de 5 a 7 persones. Jo havia desenvolupat aquest mètode per preparar una trobada d'exploració quan treballava a Espanya (Greenwood, 1977), ja que m'hi vaig haver de fer càrrec jo sol d'una trobada d'exploració i, per tant, vaig haver de formar alguns membres de la comunitat per ajudar a portar a terme aquest procés més aviat complex.

Una trobada d'exploració se celebra durant dos dies i s'organitza entorn d'una qüestió inicial definida pel grup planificador. A partir d'aquesta qüestió per explorar, el grup convocat comença a confeccionar una història compartida de la comunitat amb relació a aquest tema i assenyalen els esdeveniments clau en la història local sobre un gran gràfic a la paret, tot detallant-ne el contingut. Una vegada s'hagi creat la història col·lectiva, es demana al grup de projectar un futur ideal i també un futur probable, extrapolant a partir de les tendències actuals amb —i també sense— l'acció comunitària pensada per millorar el futur. Tot aquest procés dona èmfasi a una estructura no jeràrquica i al desenvolupament d'hàbits de "diàleg democràtic", en què es respecta la veu de tothom, es comparteix el temps d'intervenció (*airtime*) i es desenvolupen noves formes de comunicació entre grups de persones que es coneixen, però que estan acostumats a pautes d'interacció ben diferents.

Una vegada concretades les diferències entre el futur ideal i el futur probable, uns grups més reduïts analitzen els motius que puguin fer que el futur ideal no es realitzi del tot, i aleshores procedeixen a l'anàlisi de les accions que podrien millorar-lo. Així, els grups es dediquen a especificar els problemes i després ideen el tipus d'accions que podrien resoldre aquests problemes.

Aquestes idees es comparteixen entre el grup en conjunt i es classifiquen segons els problemes concrets i el tipus d'accions per tractar-los.

Fet això, es demana als participants que passin a la pràctica i que s'incorporin en equips acabats de formar per treballar concretament sobre els problemes detallats. Aquests equips d'acció es reuneixen breument, trien un convocador provisional i fixen la data de la seva primera trobada després de l'exploració. Amb això, s'acaba l'exploració. Durant els mesos següents, es convoquen unes quantes reunions de seguiment per escoltar els informes dels equips d'acció, per ajudar aquells que tinguin dificultats i per aconsellar els altres sobre oportunitats i recursos addicionals.

Cinc cèntims sobre les trobades d'exploració

El sud de la comarca de Seneca, Nova York

La comarca de Seneca s'encara a un gran desnivell entre les regions del nord i del sud, amb la població del nord concentrada en pobles mitjans que es beneficien de la majoria dels serveis socials. D'altra banda, ha estat molt castigada per una sèrie de contratemps econòmics i, de fora estant, podria semblar un cas mancat d'esperances... un lloc per evitar, no per habitar. Tot i així, a la trobada d'exploració es van posar de manifest nombrosos fets sorprenents. Primer, a l'hora de confeccionar la història col·lectiva, els mateixos membres de la comunitat van descobrir de nou la bellesa i els avantatges de la seva regió i van arribar a articular els motius pels quals hi vivien. Molta gent que viu en aquesta zona va triar aquesta forma de vida "rural" i en "pobles petits" d'acord amb els seus valors personals i en contraposició amb la vida a les ciutats nord-americanes. Buscaven un ambient natural i acollidor, un lloc segur on pujar la seva família en un ambient sòlidament "cristià". El paper de l'escola en la integració de la zona es va fer més palès que mai i va quedar molt clar que les esglésies locals també juguen un paper importantíssim en la integració i en la prestació

de serveis socials en aquestes comunitats. El que faltava era la prestació oficial per part de l'estat i la comarca per a famílies amb dificultats i suport econòmic per a l'assistència mèdica, etc. La majoria dels diners i serveis es destinaven a la regió nord de la comarca al voltant de les ciutats més grans.

Com a resultat d'aquestes reflexions, una sèrie d'equips d'acció es van centrar en el desenvolupament d'un conjunt més ampli d'iniciatives per a joves, tot pressionant la regió nord, perquè donés suport als serveis socials necessaris i perquè s'esforcés a millorar i donar a conèixer els recursos de la comunitat local. Vam ajudar aquests equips a trobar un coordinador de la comunitat i també vam participar amb el grup per sol·licitar un ajut important, que, d'altra banda, es va concedir i va aportar a la comunitat nous mitjans financers rellevants.

La trobada d'exploració a Lyons

El motiu principal per a la creació de la Coalició per a la Qualitat de Vida a Lyons va ser la gran inquietud davant la violència juvenil, resultat de la consciència cada vegada més gran dels problemes relacionats amb la droga i l'alcohol i, sobretot, després de l'assassinat de dos adolescents a mans d'altres adolescents. Però la comunitat tenia també altres problemes: la deterioració del centre ciutat, unes tensions racials persistents i la desaparició dels comerços. Tan bon punt vam arribar-hi, els habitants tenien ganes d'organitzar una trobada d'exploració. Havien intentat treballar d'altres maneres, i havien aconseguit algunes coses, però veien que necessitaven catalitzar i unir els seus esforços per superar la situació de debò. Els vam instar a ampliar la representació del grup planificador per a aquesta activitat, amb la incorporació d'alguns representants de la comunitat negra de Lyons, de manera que un grup que variava entre 10 i 15 membres de la comunitat va realitzar el procés que consistia a definir la qüestió que s'havia d'explorar i a categoritzar els partícips (*stakeholders*) i seleccionar les persones que s'havien de convidar a la trobada d'exploració.

La trobada es va celebrar en un poble veí, en

un motel, de manera que els participants farien vida junts constantment durant un temps. Va ser un cap de setmana d'hivern amb molta neu i molt de fred que acompanyà el nombrós grup de persones que venien de Lyons per entaular el procés d'exploració. Una de les característiques més remarcables de les exploracions és, invariablement, la construcció d'una història compartida. En aquest cas, la gent de Lyons va quedar força sorpresa per la complexa i llarga història —i no precisament gaire compartida— del poble. I el més sorprenent de tot va ser el descobriment que la comunitat negra de Lyons no era d'origen recent sinó que havia estat present d'ençà del temps de la xarxa clandestina (*underground railroad*) que ajudava els esclaus a fugir cap al nord, i que s'estenia fins a Rochester, des d'on prenién el camí de Canadà, on l'esclavitud ja s'havia abolit. Aquest descobriment va posar sobre la taula moltes qüestions, perquè modificava l'estatus dels membres de la comunitat negra, tot donant peu a un debat més obert sobre el racisme i l'opressió de classe a Lyons, i va fer que els membres de la comunitat blanca revisessin la concepció que tenien sobre el caràcter de la seva comunitat.

D'aquest procés, en va sorgir un conjunt nombrós i divers d'equips d'acció amb tot de projectes, que plantejaven des dels canvis més concrets de curt termini fins als més transcendents de cara a l'esdevenidor. Per exemple, el banc es va comprometre a sol·licitar un pla de préstecs hipotecaris per facilitar la compra de l'habitatge per part de les famílies més pobres de la comunitat. L'alcalde va reunir un equip per començar el difícil procés de fusionar els diversos ajuntaments en un aparell administratiu unificat i més capaç de treballar amb efectivitat en temes d'urbanística i desenvolupament comunitari, un grup format per diverses ètnies va decidir reactivar la secció local de la *National Association for the Advancement of Colored People*. Subseqüentment, aquests equips van treballar independentment i es van produir alguns bons resultats, però amb el temps el conjunt es va anar fragmentant, ja que cadascú s'ocupava dels enrevellements de la vida quotidiana. Vam

comprendre que era necessari catalitzar de nou les seves interaccions i vam convocar un parell de reunions posteriors en les quals es va decidir que faltava la figura d'un coordinador que hi treballés a fons, perquè els projectes seguissin endavant i perquè es mantinguessin en contacte mútuament. A més, volien recuperar en aquest procés el protagonisme de la *Coalition for the Quality of Life*, de manera que no en quedés marginat. Després d'un temps i un esforç considerables, i gràcies a un ajut econòmic i logístic per part nostra, van contractar un coordinador i van destinar per a ell una oficina al centre de la ciutat. Aquest procés ja s'ha portat a terme i l'oficina local ja s'ha estrenat.

Algunes observacions antropològiques

Cap dels dos processos no es podia qualificar d'"antropològic" en el sentit de residir amb els nadius durant un llarg temps i elaborar una etnografia local detallada. Tot i així, en ambdós casos, els mètodes etnogràfics i les perspectives de l'antropologia van ser de molt profit per al desenvolupament d'un mapa social, per a l'articulació d'una determinada perspectiva sobre el món, per al desenvolupament d'una història col·lectiva com a àncora de planificació pel futur, i per a l'anàlisi de quin tipus d'estructures podien resultar sostenibles per als membres de la comunitat mentre intentaven acomplir els propòsits de la seva agenda d'acció. Així mateix, la informació sobre ajuts, polítiques federals i estatals, iniciatives i estratègies de planificació, programes per als joves, i moltes altres dimensions d'aquestes comunitats provenia d'altres membres de l'equip Ford amb tot de formacions disciplinàries molt diferents. És cert que sense els seus coneixements experts i les seves aportacions valuoses, l'elaboració del projecte local amb una base etnogràfica també del tot local se n'hauria anat en orris; però també aquestes macroperspectives, sense l'esforç local i l'articulació de les necessitats locals, s'haurien convertit en un altre intent fracassat per part de la iniciativa promoguda des de dalt. Per tant, la col·la-

boració entre aquestes perspectives va ser indispensable per a l'èxit dels projectes.

Conclusions

Aquesta anècdota té una moral molt clara i, espero, també útil. En primer lloc, l'antropòleg en aplicació que tracti problemes socials complexos té aptituds importants per aportar-hi, però treballar-hi sol no és gens prometedor. L'antropologia no és capaç de compensar la manca de coneixements en economia, política, geografia, història, i en la gestió del sector públic. Els problemes socials complexos requereixen una estreta col·laboració entre tot un conjunt de participants diversos: es tracta d'una coalició relativament exhaustiva de persones que formen part de la comunitat o d'organitzacions que s'involucrien en el procés en tant que actors intel·ligents i competents, i per altra part, un conjunt multidisciplinari d'investigadors socials que compta amb persones que tenen aptituds teòriques, analítiques i metodològiques, i també persones amb un coneixement profund dels temes que s'han d'estudiar en la situació local; de manera que per realitzar les intervencions poc transcendents d'aquesta anècdota, va haver de col·laborar-hi tota aquesta xarxa de persones. Per tant, no crec que tingui sentit classificar aquest projecte com a antropologia aplicada. Es tracta d'un projecte de recerca d'acció complex en què l'antropòleg i les seves aptituds es van unir amb els mètodes de la recerca d'acció per contribuir a la creació d'equips destinats a resoldre problemes i desenvolupar també la capacitat local per resoldre problemes i gestionar el projecte.

Aquesta conclusió potser sona vaga i homilètica, i per aquest motiu m'agradaria tornar a les preocupacions inicials que van impulsar la creació del projecte. El projecte Ford tenia com a objectiu analitzar els impactes d'un programa federal becat amb una estructura dissenyada des de dalt. Ens vam interessar per descobrir si un programa amb aquelles característiques aconseguia realment el seu propòsit "populista" de donar suport a les comunitats locals o si actuava

discriminatòriament contra certs tipus de comunitats i perpetuava les desigualtats de riquesa a la regió. Vam adonar-nos que Lyons va tenir molt més èxit a l'hora d'aconseguir diners d'aquesta iniciativa federal, ja que es tractava d'un poble compacte amb un govern municipal fort i el suport dels comerciants locals. I veiem que el sud de la comarca de Seneca va ser incapaç d'aconseguir l'ajut tot sol i que el programa federal, aparentment dissenyat per ajudar-lo, en realitat el marginava estructuralment. Pel que fa a l'acció concertada des de dalt, doncs, era la mateixa història de sempre.

Tot i així, l'habilitat superior de Lyons per assolir l'ajut econòmic no va traduir-se en una capacitat més gran per tractar els complexos problemes socials i ètnics que el dividien. Els habitants de Lyons estaven tan encallats en els models socials existents com els del sud de Seneca, perquè no s'havien tractat en comú les qüestions de participació i la concreció dels objectius. Una vegada es van tractar, per mitjà de les trobades d'exploració, algunes de les diferències aparents de capacitat entre les dues comunitats van esvanir-se.

El sud de Seneca va adoptar un esperit d'iniciativa i d'activisme remarcable. Els membres de la Coalició van emprendre una estratègia més ambiciosa per sol·licitar ajuts que va donar resultats considerables i immediats, en part per l'augment de la confiança en si mateixos i en part per l'orientació que els vam donar a l'hora de sol·licitar un ajut.

El sud de Seneca continua sent pobre i isolat, però em sembla que hem reeixit a ajudar-lo a igualar les condicions inicials (*level the playing field*) de manera decisiva. Ara tenen més oportunitats d'aconseguir els diners i serveis que necessiten perquè han après millor com reivindicar-los. Lyons continua dividit amb conflictes interns, però té una visió molt més àmplia dels problemes que intenta resoldre. El desenvolupament econòmic sol, que inicialment es considerava la clau, resulta que no és sinó un element entre altres en el procés de mobilització social, la construcció de la comunitat, i la democratzació que fan que Lyons també sigui un lloc de més vitalitat.

Fet i fet, les dues comunitats són sens dubte diferents i, tot i així, ambdues són capaces d'aconseguir més control sobre el seu propi futur. Ara bé, a l'hora de treballar-hi s'havien d'elaborar plantejaments adaptats a aquestes diferències, tot i les estructures federals i estatals comunes a què ambdues estan subjectes. Saber veure aquestes diferències i adaptar-hi els processos, en col·laboració amb els ciutadans, va ser el factor clau en el procés de desenvolupament que s'hi va emprendre. Vam demostrar que l'acció concertada des de dalt continuarà tenint les mateixes mancances de sempre, tant per als que viuen bé com per als pobres, i que tots dos han d'apoderar-se ells mateixos del futur per tal de beneficiar-se dels ajuts existents. Arribar fins en aquest punt depenia del tot del nivell local d'anàlisi i del treball de la comunitat, i això només s'aconsegueix a còpia de combinar l'etnografia, la recerca d'acció i la resolució dels problemes d'una manera interdisciplinària que integra tant la microperspectiva com la macroperspectiva. L'antropologia ha servit d'ingredient, però n'és un entre molts altres. Al meu parer, el futur de l'antropologia aplicada seria molt més segur si els antropòlegs en aplicació es formessin per tal de comprendre el seu paper d'antropòleg, és a dir, com a membre d'un equip multidisciplinari i, alhora, com a investigador de l'acció molt ben preparat i coneixedor dels múltiples mètodes i perspectives que requereix aquesta forma de la pràctica social.

Bibliografia

EMERY, Merrelyn. *Searching: Theory and Practice of Making Cultural Change*. Amsterdam: John Benjamins, 1999.

GREENWOOD, Davydd. "La investigación-acción participativa y el desarrollo comunitario en un pueblo de la Mancha". A: *Perspectivas de Gestión*.

GREENWOOD, Davydd; LEVIN, Morten. *Introduction to Action Research: Social Research for Social Change*. Thousand Oaks: Sage Publications, 1998.

LENGERMANN, Patricia; NIEBRUGGE-BRANTLEY, Jill [eds.]. *The Women Founders: Sociology and Social Theory, 1830-1930*. Boston: McGraw-Hill, 1998.

ROSS, Dorothy. *The Origin of American Social Science*. Cambridge: Cambridge University Press, 1991.